

Akademický rok: 2023/2024

Diplomová práce – posudek oponenta

Jméno a příjmení studenta: BcA. Michaela Kachntíková

Název práce: Symbiotický otisk

Slovní hodnocení:

Vonku prší, zle som sa obliekla. V mokrých teniskách vbehnem do budovy divadla, Michaela je už tu. Vovádza ma dakde do skladu, usudzujem podľa metiel opretých v kúte. Vstup pripomína pivničné kluby z 90tok, schodisko vydláždené lacnými, smutnými kachličkami, v drážkach kovových líšt natlačená čierna špina.

Michaela ostáva hore, dole zostupujem sama – trochu ako Orfeus, trochu ako archeologička, trochu ako účastníčka trance párty. Chladný vzduch dýchajúci z podzemia mi pripomenie iné katakomby, zatuchnuté miesto plné strašidelnej vážnosti. Ružovkasté svetielka na schodoch však ukazujú iným smerom, sľubujú show.

V hĺbke na konci schodov sa ocitám na križovatke: predou mnou pokrkvany čierny tunel, temný a stiesnený, na jeho konci na ružovo vysvietená izbička. V chodbičke napravo rastie zo stropu niečo desivé, nejaké ovisnuté vemená, ktorých sa bojím dotknúť... budem sa vedieť skrčiť tak, aby na mňa nedočiahli? Za nimi sa črtá akási jaskyňa, niekde v diaľke cvrliká voda.

Kde to vlastne som? Posvätná jaskyňa retro-futuristickej sekty, scéna z nízkonákladového sci-fi filmu, úkryt excentrického preppera, speleologické múzeum pre dievčatá?

Ovalí ma sila samotného priestoru, je skvele vybratý, totálne nado mnou vládne. Je fantastický, ako črevá obryne, alebo útroby budovy, ktorá každú noc ožije. Organicky napackaná omietka pôsobí archaicky, ale ktovie, rovnako môže byť aj z budúcnosti.

Na moje vlastné prekvapenie ma tu, hneď na začiatku, zachváti panika. Telo mi chce utiecť, otočiť sa a bežať von, do bezpečia denného svetla a otvoreného priestoru. Prinútim ho ostať, som predsa dospelá, oponentka, ako by to vyzeralo. Skúsím to predýchať, hovorím si, že to je "len" galéria, bezpečný priestor, v ktorom sa mi predsa nemôže nič stať. Zároveň sa poteším, že nastražené prostredie funguje. Hoci vidím, že tunel aj vemená sú z papiera, že všetko je len "akože", moje telo ich vníma ako skutočné. Splašená myseľ skáče medzi dospeláckou auto-sugesciou a úprimnou detskou hrôzou.

Kdesi blízko mňa visí obraz, spoza ktorého sa linie farbné svetlo, cítiť za ním priestor. Láka ma nazrieť do ružovej škáry, možno sú tam ďalšie útroby... Zvedavosť sa mi vypomstí – odhalí sa mi banalita skladu s haraburdím, skrkvany papier, predlžovačky, statív so žiarovkou, nahrubo

oblepenou ružovou fóliou. Zákulisie. Fajn, tak to mám za sebou. Štvrtá stena padla hneď v úvode, nebudem musieť striehnuť na moment od-kúzlenia a úzkostne ho anticipovať.

Tieto protichodné udalosti – očarenie a scudzenie – sa ukázali byť formatívne, určili mi zážitkové pole, v ktorom sa budem pohybovať. Oscilovanie medzi vnorením a vynorením, medzi pohltením a vyplúťím, ma bude sprevádzať celou výstavou.

Už pokojná, späť v pohodlnej role oponentky, prechádzam prostredím. Zážitok so škárou vo mne vyvolal istú vzdorovitosť. S výstavou sa začínam doťahovať, nechcem sa jej dobrovoľne poddať, pokiaľ ma sama nepremôže. Keď je telo v pohode, myseľ chce kritizovať.

Skúsenosť so zákulisím do mňa zasiala pochybnosť: čo je tu "akože" a čo je tu "naozaj"? Každá výstava je svet s idiosynkratickými pravidlami. Aké platia tu? Je toto prostredie komentár o konštruovanosti reality, ktorý nám chce ukázať "lešenie sveta"? Dáva mi naschvál do cesty zážitky, ktorými ruší vlastné kúzlo, ako list hodený do zenovej záhrady? Alebo to je čaro nechceného, spôsobené nedbanlivosťou alebo sebaistotou autorky? Je táto výstava javisko, postavené z kulís, určených na pohľad z diaľky? Je to lunapark, sľubujúci senzáciu s nízkym rozlíšením, alebo tautologický uzol, poukazujúci na ontologickú podozrivosť reality?

Zohýbam sa nad objektom, hybridom medzi sochou a nábytkom. Ocením autorkinu pedantnosť a pozornú prácu s materiálmi, aj hru s mierkou a trefné umiestnenie – som pri ňom veľká ako Snehulienka pri trpasličom stolíku. V tuneli ma zabaví kráčanie po praskajúcom materiáli, zvuk krokov potvrdzuje moju existenciu v pustote jaskyne. Robinson by tu vedel skackaním stráviť hodiny. O kúsok vedľa ma zmätie biely koberec... načo tam je, keď ho ledva vidím a vôbec necítim? Premýšľam nad podrážkou, ktorá ma od zážitku z koberca oddeľuje, aj nad nejasnou dramaturgiou tejto situácie.

Prepletám sa pomedzi kvaple, na dotyk suché a ľahké, duto sa kyvkajú. Tým bielym, organicky metastázujúcim z omietky, rozumiem a prijímam ich. Tie ružové, jarmočne parazitujúce, ma iritujú, okamžite vo mne aktivujú kritický mód. Ich estetika, požičaná z čajovní a divadelných javísk, sa mi vidí žánrová, nevyposúvaná, autorkou málo prívlastnená. Ich tvaroslovie preblikáva niekde medzi kulisou a sochou, chvíľu som v jaskyni, chvíľu v strašidelnom dome. Mám dojem, že moje preskakovanie medzi prijatím a pochybnosťou reaguje na autorkine vlastné kmitanie medzi "naozaj" a "akože", materiálové aj morfológické.

Ružová farba, prítomná na povrchoch objektov aj v tónovanom svetle je agentom, ktorý medzi mnou a prostredím vytvára najväčšie scudzenie. Dedukujem, že v prípade objektov to chcela byť "akože telová", ale v tele sú veci predsa krvavé, hovnové, sopl'ové, slzavé, nie ružové. Autorkino uspokojenie sa so symbolikou a skratkovitý prenos ma vyvádza z miery: rozdiel medzi symbolickým a somatickým, medzi mapou a teritóriom sa tu javí byť nedôležitý. Ružové svetlo, malo pravdepodobne navodiť snovú, nadreálnu atmosféru, v realite však pôsobí divadelne,

skutočnosť premieňa na spektakel.

Ďalším prvkom, s ktorým mám ťažkosti vysporiadať sa je papiermaché. Áno, je to náročný materiál, ktorý konotuje karnevalové masky, krúžky šikvých rúk, kulisy ochotníckych divadiel. Rozhodnutie pracovať s ním nepochybne vyžaduje umeleckú odvahu. Sama nemám návod, ako s ním narábať zmysluplne, ako z neho vydolovať pravdu a nechať zaznieť jeho skutočný hlas. Pri objektoch, kde autorka kombinuje papiermaché s inými materiálmi sa jeho chudoba prejaví najvýraznejšie. Nápad naštepiť fontánu na stalagmit sa mi páči, nahradenie pomalého sedimentačného kvapkania zurčaním tečúcej vody má poetický potenciál. V keramickom bazéniku fontány materiál autorku poslúcha, užívam si ladné, sebaisté tvary. V kontraste s bravúrou spracovania vaničky sa autorkin virtuózný rukopis stráca v materiálovej neohrabanosti papiermaché. Premýšľam, z akej vzdialenosti sa na tieto objekty vlastne treba dívať? Keramika ma vábí pozeráť zblízka a odmeňuje ma za to. Pri papiermaché blízkosť prináša sklamanie. Blízkosť prekvapivo ustoja zdánlivo sekundárne a doplnkové prvky prostredia, ktoré sú však mojimi najobľúbenejšími. Malebne učesané pieskové duny sú krásne, chce sa mi ich sledovať očami, prstami, nohami. Obdivujem ľahkosť, s akou ich autorka kreslí, ich pomínutelnosť prináša do prežívania prostredia časový rozmer – hlboký geologický čas sa stretáva s prchavým časom ľudských tiel.

Ďalším príťažlivým momentom, možno zárodokom niečoho väčšieho alebo samostatného, sú výrastky na omietke, hadíky, cencúle, vyduté nádory. Tak ako pri bielych kvapľoch, ani tu mi papiermaché nevádi, v jeho strete s omietkou čítam humor a inteligentnú polemiku o charaktere a histórii samotnej pivnice.

Silným momentom je aj závesný keramický objekt, otočené hory-cecky, laktačne oplodňujúce sklenú studničku pod nimi. Teším sa, že si môžem opäť užiť autorkin hladký a bezchybný modelovací rukopis, stretnutie kvapkajúcej lesklej vody so sklenou, nahrubo nakväckanou vrstvou na mňa funguje v rovine, ktorú netreba nivočiť slovami.

Pri stretnutiach so závesnými obrazmi premýšľam, akú funkciu tu vlastne plnia. Tie klasické, hranaté, sa do mäkkého priestoru jaskyne nehodia, cudzo v ňom trčia ako slepé okná nikam. Mám dojem, že aj sama autorka s ich umiestnením bojuje, s úľavou im nachádza využitie ako paravánom a deliacim stenám, čím si pravdepodobne racionalizuje ich prítomnosť. Autorkinu prácu s ich povrchmi, vrstevnaté vrásnenie papiera, vnímam ako platné zaoberanie sa fenomenológiou materiálu, avšak v mentálnej topológii tohoto konkrétneho prostredia na mňa pôsobí ako odbočka. Spolu s ostatnými závesnými obrazo-objektami prináša ozveny teórie expandovanej maľby, ktoré mi odoberajú pozornosť od vteleného prežívania priestoru. Nútia ma premýšľať v umelecko-vedných kategóriách, menia prostredie na výstavu a mňa premieňajú z účastníčky na diváčku. Ako diváčka sa dívam, spolieham sa predovšetkým na zrak – zmysel, ktorý je hierarchický, vytvára

vzdialenosť, formuluje nadradený subjekt a podradený objekt. Je to pozícia človeka uväzneného vo svojej lebečnej kosti – som ňou síce chránená, ale zároveň aj oddelená od skutočnosti.

Čím dlhšie vo výstave som, tým menej ju prežívam, tým viac nad ňou premýšľam. Hoc by som aj chcela ostať vnímajúcim telom, premenu na diváčku a kritičku už neviem zastaviť. Somatika ustupuje sémantike, je načase odísť. Na výstavy sa predsa chodí aj preto, aby sme sa z nich mohli vrátiť a uvidieť svet vonku novými, čerstvo vyliahnutými očami.

Otázky k rozprave:

Na základe mojej skúsenosti s výstavou Symbiotický otisk by som autorke rada položila dve otázky:

1. Ako ste pristupovali k výberu materiálov, s ktorými vo výstave pracujete? Ako vnímate ich úlohu v dosiahnutí Vášho umeleckého zámeru?
2. Telesné zážitky vo vašom prostredí často ostávajú mentálnym cvičením a predstavou, nie vtelenou skúsenosťou. Ako ste vyberali nástroje, ktorými ste návštevníctvu vtelené zážitky chceli navodiť?

Závěrečné hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě

Návrh klasifikace:

B

Posudek vypracoval(a):

Mgr. art. Lucia Tkáčová

Datum:

12. 05. 2024